

ІДЕА *List*

№1 (23) • 2024

- Сьогодні я бачила надію
- Наповнити змістом ЖИТТЯ
- Розважливість і пригода

Журнал Культурної асоціації «Новий Акрополь»

Сьогодні я бачила надію _____ 3
Делія Стейнберг Гусман

Присвята Делії _____ 5
Сабіна Лейтнер

Міжнародний конкурс
піаністів імені Делії Стейнберг:
Мрія про етику та естетику _____ 7
Себастьян Перес Алькарас

Інтерв'ю з Делією
Стейнберг Гусман _____ 10

Розважливості і пригода _____ 19
Делія Стейнберг Гусман

Пізнати себе самого _____ 21
Делія Стейнберг Гусман

Наповнити змістом життя _____ 27
Делія Стейнберг Гусман

Мова символів _____ 29
Делія Стейнберг Гусман

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ

Головний редактор:

Антон Мусулін

Відповідальна за випуск:

Наталя Ніколаєнко

Редактори:

Надія Кульгава

Коректори:

Катерина Любонько

Макетування:

Юлія Каменщикова

Фото: wikipedia.org,
unsplash.com

Є особливі люди, які відкривають нові шляхи. Вони нові, бо новий час, але й водночас давні, бо спрямовані до того самого, до чого прагнули всі великі філософи давнини, як-то Платон, Конфуцій, Сенека, – до таїни людини та світу, до справжнього виміру нашого існування.

Саме такою людиною була Делія Стейнберг Гусман – філософиня, очільниця (1991–2020) Міжнародної асоціації «Новий Акрополь», яка пішла у засвіти 15 серпня 2023 р. на вісімдесятому році життя.

Серед тисяч і тисяч членів асоціації, якою вона керувала з надзвичайною мудрістю та гідністю, багато хто має честь називати її своїм учителем життя, – вона справді спрямувала до кращого майбутнього й окремих людей, і велику міжнародну спільноту в цілому.

Цей випуск ми присвячуємо Делії С. Гусман з великою пошаною і безмежною вдячністю, також і за те, що сьогодні в Україні існує наш філософський журнал.

Ви дізнаєтеся про її життя і самовіддану працю зі спогадів тих, кому пощастило знати її особисто; через інтерв'ю зможете познайомитися з її баченням сучасного світу; через статті та есе – долучитися до її філософії, простої за формою і глибокої за змістом. Ви зможете знайти поживу для серця й розуму, а можливо, і підтримку та орієнтири для душі, що сьогодні потрібно як ніколи. І з цим хай збуваються слова філософині Гусман: «...сяє зоря долі, сяють очі, що дивляться на неї, а відтак виникає магічний зв'язок. Допоки живе зоря, живе і присяга; допоки буде світло, буде й сила; допоки вона мерехтить у небі, буде життя і в серці; допоки вона ходитиме небесними шляхами, ми лишатимемо борозни на землі».

СЬОГОДНІ Я БАЧИЛА НАДІЮ¹

■ *Делія Стейнберг Гусман*

Сьогодні я бачила надію... Дивовижний дар, що тисячі років тому вихопився з міфічної скриньки Пандори, досі не втратив для людей свого значення. Коли нас опановує розлад або тривога, ми можемо її побачити, підвівши до неї очі.

За грецькими переказами, за давніх-давен, коли люди знехтували можливість вивершення і звільнення, боги покарали їх, створивши дивовижної вроди жінку і пославши її на землю.

Підступну Пандору радо прийняли люди, ба й герої, а вона, скориставшись довірою, відкрила скриньку-скарбничку, яка завжди була при ній, і випустила в цей світ усе відоме зло... Але на споді скриньки лишилася надія...

Тож у серці всіх людей жевріє іскра надії навіть тоді, коли всі шляхи перекриті, коли всі мрії втрачені, коли на видноколі нема і промінчика світла.

Тим-то сьогодні я бачила надію, і це допомогло мені збагнути, як багато втратили люди, щоб нарешті цей образ явив себе нам.

Звісно, втрачено багато; багато вартісного знищено в цей химерний перехідний період, що завершує ХХ сторіччя. Нам, ніде правди діти, бракує світла, бракує чіткості концептів; інтелект і почуття не діють у належ-

---

¹ Фрагмент книги «Сьогодні я бачила...», 2016.

Джон Вільям Вотергау. Пандора. 1896 р.

ний спосіб. Усе начеб поринуло в загрозову інерцію, яка призводить до руйнування та насильства. А коли видається, що на споді скриньки життя вже нічого не лишилося, перед наші очі постає надія.

Надія – це сподівання, це дешиця терплячості і віри, що дозволяє нам пережити теперішні знегоди і спрямувати свою енергію до кращого майбутнього. Але майтеся на бачності... Надія не може довіку бути сподіванням.

Цей таємничий дар богів такий тендітний, як чарівні тіні, що з'являються надвечір. Слід уміти хутко захопити цей образ, перш ніж він розтане в більших тінях ночі. За нагоди слід уміти діяти швидко.

Надія – це дар не для пасивних і легкодухих людей. Надія – це певна обіцянка, але за її реалізацію треба ще поборотися... Вона обіцяє, ми здійснюємо.

Візія надії втішила мене. Ми не можемо і не повинні відступатися від постійного зусилля, чого вимагає життя. Не гоже розпружуватися перед новими труднощами. Саме тоді, коли все видається вкрай несприятливим і жахливим, із чарівної скриньки виринає надія, обіцяючи кращі часи для тих, хто її добачає.

Ти теж хочеш побачити надію? Зазирни в моє велике око – око, яке вивершується над цими сторінками, і побачиш її за серпанком сьогодення, що запирає нині наш розум.

Ти побачиш її в серпанку мрії, легкокрилу як сон, але таку саму реальну, як наснага, що, я того певна, живе глибоко в твоєму серці.

ПРИСВЯТА ДЕЛІЇ

■ *Сабіна Лейтнер, керівниця «Нового Акрополя» Великої Британії*

Я хочу присвятити цю статтю своєму вчителю Делії Стейнберг Гусман, Міжнародному президенту «Нового Акрополя» з 1991 по 2020 роки, яка пішла з життя 15 серпня 2023 року. Кілька років тому вона сказала в інтерв'ю: «Нам усім треба замислитися: для чого ми живемо в цьому світі? Це потрібно не тому, що відчуваємо себе такими важливими, а тому, що має бути якась причина. Ми прийшли у цей світ, ми тут. Що ми можемо зробити? В цьому питанні можна знайти сенс і мету життя: що я можу зробити зараз, якщо я тут? Що я можу покращити? Як я можу допомогти?».

Безсумнівно Делія прожила все своє життя з цим покликанням робити щось корисне, допомагати іншим і покращувати світ. Для всіх, хто знав її, вона була надзвичайною людиною, чудовим прикладом мудрості, людяності, сили волі, безмежної доброти та щедрої любові без жодних очікувань натомість.

Вона народилась 7 січня 1943 року в Буенос-Айресі (Аргентина) в родині єврейських іммігрантів, які врятувалися від жахів Другої світової війни, і з раннього дитинства виявляла природну схильність до глибоких питань і велику любов до музики. В 17 років вона отримала спеціальність викладача фортепіано та композиції і продовжила навчання гри на фортепіано задля концертної кар'єри. Втім у 23 роки Делія Стейнберг познайомилася з «Новим Акрополем» і його засновником Хорхе Анхелем Ліврагою. Вона описала їхню першу зустріч так: «Коли лекція закінчилася, я відчула невимовне щастя. Попри те, що вже була північ, я пішла додому

пішки, тому що мені потрібно було перевести подих, поміркувати, осмислити події дня і звикнути до думки, що нарешті я знайшла те, що завжди шукала, – живу філософію».

«Після того заняття в мене більше не було жодних сумнівів, геть жодних, через те, як він говорив, як пояснював ідеї, через його добрий розум, через те, що він ніколи не описував речі – якими б таємничими та езотеричними вони не були – як щось окультне чи магічне у найгіршому розумінні цих термінів.

Його слова були сповнені здорового глузду і глибокого розуміння, він викладав дуже ясно і змістовно, і, слухаючи його, я подумала: нарешті, це Вчитель, якого я шукала все життя. Я справді відчула, що відразу впізнала його».

За кілька років вона вирішила цілком присвятити себе «Новому Акрополю». Коли її запитали, чи важко було відмовитися від музичної кар'єри, вона пояснила: «Коли я вирішила залишити кар'єру піаністки, я так вчинила, адже була переконана в тому, чого навчав нас Хорхе Ліврага: філософія – це музика душі».

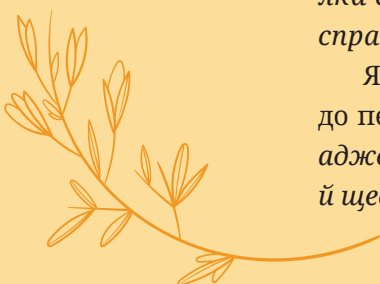
«Адже філософія наповнює все життя і стає в пригоді в кожний її момент. Філософія – це все: повсякденність, сенс життя, щоденні клопоти, пошук моральних принципів, перетворення суспільства. А з музикою я не змогла б цього здійснити, тому вибір був не таким вже й складним». «Я зрозуміла, що говорити, виражати себе всією душею набагато важливіше за все інше... Це було так само, або навіть краще, ніж давати концерт...»

Однак музика супроводжувала Делію протягом усього життя, і в 1982 році вона заснувала Міжнародний конкурс піаністів, який тепер має її ім'я. Кілька років по тому, у 1988 році, вона заснувала Музичний інститут «Трістан», який сьогодні працює в кількох країнах і продовжує зростати.

Постійно практикуйте любов, адже це найкращий шлях зрозуміти інших. Допомагайте іншим радісно й щедро, це найкращий спосіб відчувати злагоду з собою.

Усі хороші вчителі залишають слід і впливають на життя тих, кого вони навчають. І Делія – не виняток. Вона вірила у своїх учнів і в кожному з них бачила найкраще. Її любов до інших також пробуджувала величезну любов до неї. Один із її учнів написав після того, як вона пішла в засвіти: «Любов, що вміщала всіх нас у вашому серці, настільки велика, що нам досить просто заплющити очі, аби відчувати ваші теплі, щедрі та міцні обійми. А відкривши їх, ми бачимо неосяжність вашої праці, яка стала продовженням праці ваших учителів та їхніх учителів. Нам справді дуже пощастило...».

Я хочу завершити словами з останньої книги Делії Стейнберг «Шлях до перемоги», що підсумовують її життя: «Постійно практикуйте любов, адже це найкращий шлях зрозуміти інших. Допомагайте іншим радісно й щедро, це найкращий спосіб відчувати злагоду з собою».

МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС ПІАНІСТІВ ІМЕНІ

ДЕЛІЇ СТЕЙНБЕРГ:

Мрія про етику та естетику

■ *Себастьян Перес Алькарас*

Вже 41 рік поспіль у Мадриді проходить міжнародний конкурс, присвячений просуванню молодих піаністів. Це стало можливим завдяки зусиллям і відданості Делії Стейнберг Гусман, яка започаткувала його у 1982 році разом із керівником «Нового Акрополя» Іспанії, доктором Антоніо Альциною.

Я знаю, що для багатьох читачів цей конкурс є чимось далеким, ледь помітним серед водоспаду новин. Але взяти в ньому участь, пережити цей досвід – це зовсім інше...

Щороку, десь у липні, зустріч із Делією Гусман знаменувала початок. Потрібно було узгодити регламент і деякі деталі, занотовані під час проведення попереднього конкурсу із пропозиціями покращень і нововведень, про які Делія ретельно пам'ятала. Це було однією з її особливостей: завжди покращувати умови конкурсу, аби ніщо не відвертало молодь від прояву таланту і музикальності.

Наприкінці серпня ми публікували регламент на сайті конкурсу та надсилали до міжнародного Фонду Алінк-Аргеріх (Alink-Argerich Foundation), заявляючи про себе у величезному світі піаністів.

Пандемія навчила нас поєднувати можливості живої та віртуальної присутності, тому з 2020 року (у час, коли ми переосмислили форму проведення конкурсу, аби не призупиняти його) для попереднього відбору учасників ми почали приймати відеозаписи. Кілька тижнів потому Делія Гусман, яка як ніхто інший вміла опановувати нові технології та адаптовуватися до них, зустрічалася з журі та секретарем конкурсу, аби визначити учасників, що пройшли перший відбір. Це означало, що окрім виконання

своїх численних справ, вона переглядала записи кожного із зареєстрованих конкурсантів, які виконували по два твори тривалістю від п'ятнадцяти до тридцяти хвилин залежно від репертуару. І я знаю, що в багатьох випадках, коли виникали якісь сумніви, вона переглядала їх неодноразово.

Не можу залишити поза увагою особливе ставлення Делії Гусман до членів журі конкурсу – воно завжди було надзвичайним. Коли він відбувався вже кілька років, вона запропонувала, щоб до складу журі мали можливість увійти обдаровані переможці, серед яких можна згадати Альберта Мамрієва та Михайла Давидова. Вона завжди цінувала щирість під час обговорень (подеколи непростих) і чесність у прийнятті рішень. Делія Гусман любила підкреслювати, що той, хто заслуговує на першу премію, має отримати її за власну інтерпретацію, в якій відсутні нашарування чи упередження. Вона надавала великого значення вмінню щось донести завдяки музиці, а не просто гарно зіграти (адже всі конкурсанти мають дуже високий рівень майстерності). Вона могла тихо запитати: «А що ще? Я бачу, граєш ти дуже добре, але... що ти хочеш мені передати?». І саме це живе виконання, інтерпретація, сповнена життя, впливала на оцінювання, ставала вирішальною – правильна інтерпретація, яка передавала дещо прекрасне.

Після попереднього відбору, що триває три напружені дні, коли звуки фортепіано наповнюють кожен куточок театру «Вікторія» в Мадриді, секретаріат конкурсу проголошує імена конкурсантів, які перейшли до наступного туру.

Конкурсанти з багатьох країн світу (2023 року зі США, Південної Кореї, Китаю, Японії, Німеччини, Італії, Литви, Хорватії та інших), чий імена часом дуже важко запам'ятати, заповнюють зали для репетицій.

Перший день – це репетиції та виконання творів, обраних конкурсантами. Так, ніби вони кажуть: «Ось я, дивіться, на що я здатний». В цей день

вирішується їхня подальша доля на конкурсі: чи варто було долати довгий шлях, чи продовжиться їхня участь або на цьому подорож завершиться. У 2023 році з дев'ятнадцяти піаністів, які грали у перший день, лише вісім пройшли до другого туру. Деякі конкурсанți погоджувалися з тим, що цього разу їм не вдалося зіграти якнайкраще, інші відчували розчарування, а серед тих, хто пройшов відбір, панувала радість.

У другий день ми почули сонату В. А. Моцарта для фортепіано №12 і кілька фортепіанних сонат Л. ван Бетховена: № 21 (соната «Вальдштейн») – двічі; № 23 («Апасіоната») – двічі; № 13, № 18 і № 28. Так, Бетховена було багато, і так, кілька конкурсантів обрали один і той самий твір, а журі терпляче слухало його знову і знову. Це дає змогу поміркувати над критеріями відбору конкурсантів і над тим, чи треба дещо змінити.

Лише троє виконавців дійшли до фіналу 41-го конкурсу. У четвер на фінальному концерті виступали найкращі. Зал театру «Вікторія» було відкрито для всіх охочих глядачів, і ми протягом майже чотирьох годин слухали вишуканий репертуар піаністів високого рівня.

Це був той момент, коли відчувалося дружнє ставлення фіналістів один до одного: лунали побажання удачі та гарного виступу, обмін поглядами між тим, хто виходить із зали, втомлений після більш ніж сорока п'яти хвилин відданої гри, і тим, хто нервово крокує до рояля. Так, тут панує дружба і величезна любов до музики. Були двадцятирічні конкурсанți, які вже опанували твори найвищої складності, але вперше брали участь у конкурсі, а також досвідчені піаністи, які знають, що техніка – це ще не все і на шальках терезів більше важать розуміння твору і зрілість виконання.

За останнім виступом члени журі закрилися в кімнаті для остаточного обговорення. Приємно було чути їхні коментарі та оцінки. Часом Делія Гусман із жалем приймала рішення відхилити когось із кандидатів, хто після чудової гри в перші два дні менш вдало виступив у фіналі. Головне – зробити справедливий вибір, не захоплюватися яскравістю, а дивитися глибше. Чесність – це один із впроваджених нею принципів і цінностей конкурсу. Як уже було зазначено, хто б не переміг, він отримає нагороду згідно своїх заслуг, адже йому вдалося виявити децицію того, що ми філософськи називаємо красою. І Делія Стейнберг Гусман була тому гарантом протягом сорока одного року. Вона насолоджувалася і переживала, розчулювалася і нервувала... Завдяки їй для багатьох молодих піаністів відкрилися двері майбутнього. І завдяки їй у деяких піаністів кар'єра зміцнилася так, що вони проводять власні конкурси.

Делія вклала у фортепіано стільки любові, що це неможливо висловити. Вона залишила великий незабутній слід у серцях тих, хто був із нею поруч. Вона навчила нас любити музику та інструмент.

Це і надихнуло мене написати статтю – невелике вшанування від щирого серця свідка конкурсу, що має її ім'я: Міжнародний конкурс піаністів імені Делії Стейнберг. Мрія про етику та естетику, яка здійснилася. Мрія, що кувалася протягом сорока одного року.

Переклад: Олена Виповська ■

ІНТЕРВ'Ю З ДЕЛІЄЮ СТЕЙНБЕРГ ГУСМАН

Вступ

Делія Стейнберг Гусман очолила «Новий Акрополь» у 1991 році після смерті його засновника Хорхе Анхеля Лівраги Ріцци, з яким вона тісно співпрацювала та в якого навчалася понад 20 років.

Сьогодні вона – Почесна президентка Міжнародної організації «Новий Акрополь».

Під керівництвом Делії Стейнберг «Новий Акрополь» поширився на п'яти континентах і наблизив філософію класичного зразка до різних людей. Він розвивається завдяки філософським, культурним та волонтерським програмам, що впроваджують нові підходи та поглиблюють ідентичність «Нового Акрополя», визначену в його основоположних принципах.

Організація налічує тисячі членів, друзів та прихильників у всьому світі. Вони є живим підтвердженням того, що філософські відповіді, запропоновані «Новим Акрополем» у ці складні часи, потрібні й доцільні. Адже вони засновані на позачасовій мудрості, яка завжди освітлювала шлях людства в найскладніші моменти історії.

Якби потрібно було відзначити лише один напрямок невтомної праці Делії Стейнберг на чолі «Нового Акрополя», ми підкреслили б її виховну й викладацьку діяльність. Вона розробила навчальний план Школи філософії та створила програми прикладної філософії, що ґрунтуються на глибоких ученнях про життя і внутрішній поступ людини.

Делія Стейнберг є авторкою численних праць, присвячених філософському способу життя, які

перекладені різними мовами: французькою, англійською, німецькою, російською, чеською, португальською, грецькою, українською... Із понад тридцяти назв відзначимо «Ігри Майї», «Філософія для життя», «Герой повсякденності».

Піаністка, що концертувала, та викладачка гри на фортепіано Делія Стейнберг до того ж очолює міжнародний фортепіанний конкурс, найменований на її честь. Вона відкриває шлях поступу багатьом молодим піаністам, ділиться з ними досвідом та порадами, адже музика, на її погляд, найкраща супутниця душі.

Ми попросили пані Делію розказати нам про її багаторічний досвід роботи на чолі Міжнародної організації «Новий Акрополь».

1. Яким було Ваше життя поруч із Хорхе Анхелем Ліврагою?

Я навчалась і працювала поруч із Хорхе Ліврагою протягом 25 років, і цей час був дуже особливим, сповненим прекрасних моментів, виняткових своєю людською цінністю. На його заняттях із філософії та в бесідах з іншими учнями ми розмовляли про мистецтво, науку, історію тощо... Це збагачувало нас просто, невимушено та ефективно. Кожен день був особливим, а що стосується мене, ті теоретичні й практичні заняття і настанови стали моїми орієнтирами на все життя.

Ми розуміли, що він сам отримав глибокі знання від своїх учителів, адже ніхто не здатен створити Школу філософії такого масштабу без ґрунтовної освіти й формування у сфері цих людських цінностей. Нам відомо, що в нього були роки підготовки й навчання, яке нерідко відбувалося через листування. Він розповідав нам, що іноді отримував конверт із виконаними ним завданнями, які були акуратно порізані на шматки, без жодних пояснень. Тож він мусив переписувати свої монографії, доки не виправить усі помилки. Лише після того йому надходили відповідні пояснення.

Можливо, завдяки такому навчанню він мав невичерпне терпіння і завжди охоче відповідав на наші запитання. Він був першою людиною, від якої я іноді могла почути: «Я не знаю», і це породжувало у мене величезну довіру. Лише марнославні люди впевнені, що все знають.

Він повадився з людьми приязно і дружньо, хоча вмів додержуватися і необхідної дистанції,

Хорхе Анхель Ліврага

аби не зашкодити стосункам і надати їм гідності та гармонійності.

Я ніколи не чула від нього жодного поганого слова, і він вмів так показати нам наші помилки, ніби ми самі їх відкрили.

Ми з любов'ю називали його ХАЛ, за його ініціалами. Ця форма звернення була водночас проявом дружності та поваги.

Важко знайти людину настільки великого морального, філософського та духовного авторитету, яка вживала б таку просту та природну мову і приклади, що кожен міг її зрозуміти.

На щастя, праці Хорхе Анхеля Лівраги та світлина багатьох прекрасних спільних моментів зберігають його живий образ у пам'яті моїй та багатьох інших людей.

2. Як Ви можете охарактеризувати майже 30-річний період свого керування «Новим Акрополем»?

Намагаючись оцінити цей час якомога об'єктивніше, можу сказати, що я начебто прожила декілька життів з безперервним та інтенсивним накопиченням досвіду.

Коли я очолила посаду Міжнародної президентки, «Новий Акрополь» був не настільки великим, мав кілька центрів у різних країнах, але не так багато, щоб робота була занадто складною. Ми все робили, так би мовити, у доморобний спосіб. Наші філософські цілі та навчальна програма були чітко визначеними, але все було організовано дуже просто, відповідно до потреб та можливостей того періоду.

Як то кажуть, це були інші часи, коли ідеї, що превалювали, а також питання і способи їх вирішення були іншими.

Але зміни швидко давалися взнаки. Вони відбувалися в суспільстві, способі життя та уявленнях людей про майбутнє. Ідея достатку стала важливішою за ідею поглиблення свідомості. Змінився напрямок освіти, а також індивідуальні прагнення. Ми мусили зважати на цей новий етап.

Я познайомилася з багатьма людьми, бага-

тьма країнами, культурами і мовами, з різноманітним проявом почуттів, способів розуміти та тлумачити ідеї. Я побачила барвисту мозаїку, але зі схожою основою. У глибині душі кожного з нас є дещо спільне: сенс життя, який охоплює розум, любов та волю жити, прагнення до мудрості й до того, щоби ставати все кращими.

В цілому я можу оцінити цей період як хороший. Ми зробили все, що могли, звісно не без помилок. Але впевненість у природних здібностях людини дозволила відкрити багато нових граней, які до того часу ми не розглядали. І ми робили це впевнено і радісно.

3. Що було найскладнішим?

Пришвидшення часу. Двадцяте століття – певно, «найкоротше» з усіх, як сказала одна видатна людина, – змусило нас повірити, що все розвиватиметься поступово, без значних потрясінь. Але так не сталося.

Раптом ми зрозуміли, що світ у всіх його царинах рухається з неймовірною швидкістю і в немислимих напрямках. Часом це відбувається на краще, а часом на гірше. І ми мали погоджувати й вирішувати все це одночасно, подеколи не маючи змоги реагувати достатньо швидко.

Через урізноманітнення понять багато з них майже миттєво залишалися «поза модою». І деколи було непросто поєднувати ці швидкі зміни зі стабільністю, властивою філософії. Напевно, найскладнішим було знаходити такі форми дії та прояву, які узгоджують мінливість інтересів та сталість позачасової філософії, що по своїй суті спрямована на людину як таку.

4. Ви були в «Новому Акрополі» від початку. Чи дуже він змінився і як саме?

Я була майже від самого початку, тобто досить довго, аби оцінити зміни, які не завжди відчутні одразу, проте помітні на відстані часу.

Так, «Новий Акрополь» змінився, зокрема його форми прояву, подібно до всіх живих істот. П'ятирічна дитина – це не одне й те ж саме, що тридцятирічний дорослий. Зміни форм «Нового Акрополя» є наслідком його зростання та пристосування до потреб часу. Так само змінюються одяг, мова, стосунки, засоби розв'язувати проблеми за допомогою тих чи інших інструментів. Зміни триватимуть і далі.

Найважливіше – зберігати незмінну суть. Тридцятирічний дорослий знає, що, попри зміни, він є тією самою людиною, що й у п'ятирічному віці. Стиль одягу може бути кардинально іншим, але тіло, що його носить, залишається тим самим, хоча й, можливо, більшим, дебелишим чи стрункішим. Зрілість на підставі самопізнання – це основа для існування ідентичності.

Філософські ідеї, на яких заснований «Новий Акрополь» і які ґрунтуються на тисячолітніх ідеях багатьох великих мислителів, залишаються незмінними. А думки та форми прояву змінюються.

В «Маленькому принці» Антуана де Сент-Екзюпері написано: *«найголовнішого очима не побачиш»*. Хоча саме воно є найважливішим і слугує опорою тому, що ми бачимо очима.

5. Очевидно, що ми живемо в часи великого розгублення.

Зараз дуже важко знайти сталі цінності, які ґрунтуються на сенсі життя. Це означає, що ми здебільшого не маємо майбутнього. Над «сьогодні» та «завтра» панує непевність, і це впливає переважно на молодь, якій бракує підтримки та надії.

Загальновідомо, що зростає кількість психічних розладів, тенденція до втечі від реальності та схильність до суїциду. Перспектива не сприяє оптимізму, хіба що в суспільстві відбудуться суттєві, дієві, результативні зміни. Але починати потрібно якомога раніше.

Ми мусимо звернутися до позачасових засобів, які дали свої плоди у найтемніші часи історії. Погляньмо хоча б на європейське Середньовіччя, найвідоміше і найближче до нас історично. Тоді мистецтво в усіх його проявах об'єднало величні душі та створило узи Любові. І це започаткувало епоху Відродження.

6. Всі люди прагнуть пізнати Любов, чи то вони вже знайшли її, чи то досі шукають.

Філософія ґрунтується на любові. Саме тому «любов» є коренем слова «філософія»: це Любов до Мудрості, а той, хто шукає мудрості, вчиться любити все й усіх.

Можна сказати, що більшість її шукає і лише небагато обраних її знайшли. Навіть ті, хто здобули мудрість, продовжують її шукати, аби вдосконалювати.

Діана Габійська

Сьогодні заведено зводити любов до сексу, залишаючи поза увагою багато інших рівнів людського виявлення, як-то почуття, розум, духовність. Внаслідок такого зубожіння поняття любові будь-які союзи слабшають і стають нетривкими. Проте ми всі потребуємо любові й прагнемо до неї, найпаче до обоїльної попри всі труднощі. Через невдалі та хибно скеровані пошуки люди задовольняються нетривкими заміниками, що сприяють навіть ще більшій непевності.

Любов – це сила, що спонукає нас вчиняти добре, і в такому разі вона пов'язана з етикою та мораллю, адже спрямовує нас до правильних вчинків у нашому житті. Так вона веде людину до миру, спокою, повноти і злагоди з собою та іншими.

«Ми не знаємо, чим насправді є любов. Нам знайома лише любов, заснована на прив'язаності та володінні.

...справжня природа любові – це внутрішнє світло, яке виявляє красу, приховану в речах». (Шрі Рам)

Нас цікавить Любов у її найширшому спектрі, що спрямована на все в природі й звичайно на людей. В «Новому Акрополі» сексуальна орієнтація людини не має значення, адже це

питання вільного вибору. Але ми прагнемо, щоб кожен міг відчутти любов як «світло, що виявляє нематеріальну красу, приховану в усіх речах».

7. Яка роль краси в житті?

Мистецтво поєднує нас із Красою в її найвищому значенні, воно наближає нас до гармонії та рівноваги – внутрішньої і зовнішньої. У часи непевності, в які ми живемо зараз, справді існує схильність плутати речі, шукати найлегше, найзахопливіше і те, що, можливо, приваблює своєю потворністю. Ця тенденція шанувати в мистецтві потворність заволоділа людьми настільки, що ми вважаємо мистецтвом будь-яке творіння, навіть якщо воно суперечить найпростішим критеріям краси. І необхідно багато сміливості, аби сказати: «Це мені не до вподоби».

Не бракує й захисників потворності у мистецтві, для яких це є засобом засудити або висміяти несправедливе суспільство чи надто закостеніле у своїх поглядах. Але це не конструктивна критика, бо недостатньо просто вказувати на потворне, треба знаходити насправді прекрасне.

«Повчальна» настанова такого типу мистецтва відповідає рисам, які описує Ніцше:

«152. Мистецтво потворної душі. На мистецтво накладають надто вузькі межі, якщо вимагають, аби воно служило виявом лише для впорядкованої та морально врівноваженої душі. Як в пластичних мистецтвах, такі і в музиці та в поезії поруч із мистецтвом прекрасної душі існує мистецтво душі потворної. І наймогутніші дії мистецтва – вміння збурювати душі, спонукати рухатися камені та перетворювати тварин на людей, – можливо, найкраще вдавалися саме цьому мистецтву.»

Очевидно, що цей шлях не допоможе нам покращити світ. Брак естетики, що часом супроводжується також браком моралі, хоча й намагається дошкулити надто банальному сприйняттю, не пропонує ні настановчої, ні гідної для наслідування моделі.

Нам необхідно внести позитивні елементи, які очищать свідомість, аби зарадити стільком лихам, з якими ми стикаємося.

Естетика, поєднана з красою й мистецтвом, – гармонійне, довершене ціле – розвиває більш витончену чуттєвість, а відтак і витончені по-

чуття та очищені від упереджень думки.

Ми прагнемо гідності людини завдяки її думкам, почуттям та відповідним діям, породженим красою, рівновагою, гармонією. Ми наголошуємо на цінності внутрішньої краси, яку складно визначити, але яка випромінює милосердя, співчуття, розум, вишуканість та чарівність. Все це не є очевидним для фізичних органів чуття, але дуже приваблює людей.

Маємо зважити, що сприйняття краси – це певний суб'єктивний досвід, який змінюється від однієї культури до іншої, від однієї особистості до іншої. Однак існують твори, які ми справді можемо назвати універсальними та безсмертними, бо вони перевищують ці особисті та культурні відмінності.

8. У «Новому Акрополі» є різні рівні навчання і відповідних практичних занять. Будь ласка, розкажіть про ці рівні.

Як і в будь-якій установі, у нас є рівні, як, наприклад, в університетах, школах, на підприємствах.

Філософію неможливо пояснити або збагнути за один день. Ці рівні стосуються потрібного часу та форм, необхідних для того, щоб якнайкраще використати знання. Навчальна програма Школи філософії «Новий Акрополь» має сім рівнів із відповідними предметами, які опановуються поступово.

Деякі предмети передбачають практичні вправи для закріплення теоретичних знань. Загалом це прості вправи з психології, розвитку пам'яті, мислення, уяви, ораторського мистецтва та інші, пов'язані з нашою волонтерською діяльністю.

Школа філософії – чому і задля чого?

Ми вбачаємо у філософії спосіб життя, а не лише накопичення теоретичних знань, які не застосовуються у повсякденних життєвих ситуаціях, чи то складних, чи то простих. Отже, виникає необхідність розуміння практичного аспекту філософії.

Навіщо школа філософії? Бо жодна зі звичайних шкіл, жоден інститут чи інший навчальний заклад не пропонує дієвих настанов для життя. Іншими словами, ніхто не вчить нас, як жити, насолоджуватися життям та вирішувати проблеми, що постійно виникають. Ми нічого не дізнаємося про справжнє братерство чи про те,

курс занять

**ФІЛОСОФІЯ
ДЛЯ ЖИТТЯ**

мудрість тисячоліть
для сучасної людини

Курс складається з **22 занять**
по **2 години щотижня**
і допомагає освоїти філософію як
життєву практику, що робить нас
щасливішими та сильнішими.

Детальніше про курс
за посиланням
newacropolis.org.ua

як співіснувати в злагоді, нам бракує ввічливості та хороших манер, щоб належним чином користуватися свободою.

Вступний курс

Навчальна програма починається зі вступного курсу, як ми називаємо перший рівень навчання. Це спробний період для тих, хто розпочав вчитися. Протягом кількох місяців, приблизно по дві-три години на тиждень, у цьому курсі в загальних рисах викладаються теми, які будуть поглиблюватися на наступних рівнях. Курс є випробувальним для обох сторін: і для тих, хто навчається, аби вони могли вирішити, чи зацікавлені в продовженні навчання, і для викладачів, аби вони могли оцінити рівень засвоєння навчального матеріалу.

По завершенні вступного курсу людина отримує сертифікат про закінчення і після цього сама вирішує, чи бажає продовжувати навчатися далі.

Також є Школа живих сил

Цей рівень призначений для тих, хто після кіль-

кох років навчання та діяльності вирішує поглибити своє внутрішнє формування та активніше долучитися до діяльності «Нового Акрополя». Навчання в цій школі також є вільним вибором людини і починається з попереднього теоретичного та практичного курсу. Ця школа є відкритою для тих, хто проявить відповідні якості, аби навчатися на цьому рівні. Йдеться про те, щоби надати життю більше змістовності, спрямованості, сили і, власне, почуватися більш живими.

Зокрема, групи цього рівня дбають про забезпечення базових потреб Школи філософії, проведення культурних заходів, розповсюдження інформації зацікавленим людям, займаються волонтерською діяльністю за участю тих, хто може ефективно допомагати в тій чи іншій роботі.

Чоловіки та жінки мають рівні можливості, і рішення покинути ці групи також є цілком добровільним.

Навчання в Школі живих сил містить чинники, що сприяють вдосконаленню й формуванню

особистості та не завжди присутні на інших рівнях, які насправді відрізняються хіба що мірою застосування на практиці отриманих знань.

Школа учнівства

Цю систему використовували з найдавніших часів у всіх культурах і цивілізаціях, щоби забезпечити правильну передачу вчень, які допомагають людям йти життєвим шляхом. Нам відомі видатні приклади учнів, які щиро практикували вчення Сократа, Платона, Аристотеля, і це лише декілька відомих філософів. Адже завжди були мудреці, які збирали навколо себе учнів і повністю присвячували себе їм, а учні мали виконувати свій обов'язок: вчитися по-справжньому і серйозно.

Цей рівень не залежить від жодної минулої чи теперішньої релігії, політичних ідей, відмінностей у расі чи статі, національності чи соціальному стані, як встановлено у принципах «Нового Акрополя», зокрема у принципі єдності.

Школа учнівства охоплює ті самі вчення, що містяться в навчальній програмі, але з більшою увагою до розвитку моральних, філософських і духовних цінностей.

Але також вона містить одне з найбільших благ, яке найважче розвивати і проживати: зв'язок між учителем та учнем. Це зв'язок природної та вільної передачі, це любов у найчистішому значенні слова, бо їй не перешкоджають жодні особисті мотивації чи суб'єктивні ситуації.

Доречно зауважити, кого ми вважаємо вчителями.

По-перше, ми опираємося на видатних діячів різних цивілізацій, про яких збереглися достатньо вагомі історичні відомості у традиціях та письмових джерелах. Ми вважаємо їх «великими» завдяки внеску, який вони зробили не лише на інтелектуальному рівні, але й у своїх зусиллях заради внутрішньої еволюції людини.

На основі такого підходу вчителі, або «малі вчителі», які викладають у «Новому Акрополі», – це ті, хто накопичили більше досвіду, перевіреного часом, і досягнень у роботі з учнями.

Є вчителі мистецтва, диригенти оркестрів, професіонали високого рівня і так само є вчителі філософії.

Учень – це той, хто прагне чогось більшого, ніж знання чи визнана кваліфікація. Він щиро

прагне стати кращим як особистість у різних аспектах, поглиблюючи свою свідомість та чутливість до потреб людства.

Союз учня з учителем утворює зв'язок, який зміцнюється завдяки тому, що учень засвоює вчення, яке у свою чергу зможе передати іншим у майбутньому.

9. Чи може будь-який член «Нового Акрополя» отримати доступ до цих різних рівнів?

Як і в інших навчальних закладах, кожен рівень і предмет передбачає складання іспитів. Якщо іспит зданий успішно, будь-який член організації може перейти на наступний рівень поступово та добровільно, як зазначено в навчальній програмі. Ці рівні не є «таємними», а досягаються поступово, за заслугами.

Навчальна програма зареєстрована належним чином у повному обсязі.

Члени «Нового Акрополя» підпорядковуються Статуту, зареєстрованому за вимогами законодавства.

До того ж «Новий Акрополь» додає до свого Статуту Етичний кодекс, який застосовується в окремих випадках серйозних порушень принципів і цілей організації, що може призвести до втрати членства, а отже, доступу до навчання.

Поряд зі Статутом і Етичним кодексом існують адміністративні декрети. Ці положення сприяють найкращому співіснуванню та згоді між усіма членами «Нового Акрополя», які добровільно займають посади, забезпечуючи належну роботу організації. Декрети переглядаються та змінюються щорічно відповідно до потреб.

10. Хто такі керівники «Нового Акрополя»?

Це члени, які мають кількарічний досвід роботи та філософського формування, освітньої та адміністративної діяльності та бажають обіймати відповідальні посади в різних сферах. Їхня робота є неоплачуваною і добровільною та періодично переглядається на щорічних асамблеях. Важливим є дух допомоги іншим, а не бюрократична складова. Керівники нікому не нав'язують свою волю. Радше вони допомагають і навчають, підтримують і співпрацюють скрізь, де це потрібно.

11. З вашого багаторічного досвіду, яким ви бачите «Новий Акрополь» у майбутньому?

Складно щось достеменно сказати про довгострокову перспективу, хоча основоположні цілі, спрямовані на розвиток людини, самі по собі є довгостроковими.

Але можна говорити про перспективу на короткий і середній строки.

У короткостроковій перспективі ми маємо адаптуватися до потреб часу, який, безсумнівно, прискорюється. В останні роки у нас призначений новий міжнародний президент. І ця зміна свідчить про переваги передачі повноважень новим поколінням із властивими їм новими підходом та способом діяти. Хочу підкреслити глибокі учнівські стосунки між мною та новим президентом, що зміцнювалися протягом багатьох років. Схожі учнівські стосунки я сама мала з професором Хорхе Анхелем Ліврагою, засновником «Нового Акрополя», а він, як ми вже зазначали, мав власних учителів, що спрямовували його на шляху філософії класичного зразка, тобто практичної філософії.

У перспективі на середній строк – яка залежить від короткострокової – нам потрібно розширити нашу міжнародну діяльність, яка охопить якомога більше людей з філософськими та духовними прагненнями, що ґрунтуються на засадах оновленої моралі.

У світі бракує цінностей, багато людей почуваються ізольованими, не зрозумілими іншими, без впевненості у майбутньому. Ми повинні показати їм нові шляхи зовнішнього і внутрішнього розвитку. Це вимагає зміцнити нашу власну підготовку та організацію, аби відповідати потребам часу: покращувати професійні навички наших керівників, розширювати наші курси, присутність у засобах масової інформації, більш чітко висвітлювати наші ідеї і розширювати сфери діяльності.

Ці прагнення для мене дуже важливі як у короткостроковій, так і в середньостроковій перспективі. І я цілком довіряю тим, хто відповідає за втілення наших принципів і цілей у життя.

*Переклад: Ірина Обревко,
Катерина Любонько* ■

Арго. Константинос Воланакіс

РОЗВАЖЛИВІСТЬ І ПРИГОДА

■ *Делія Стейнберг Гусман*

Розважливність часто розуміють як надмірну передбачливість, коли в житті немає місця жодним пригодам і, отже, жодному ризику. Про такий підхід варто трохи поміркувати.

Саме життя – це вже пригода.

Але пригода не в звичному розумінні, коли відбувається щось несподіване й непередбачуване, якась складна ситуація, чи коли ми стикаємося з небезпекою, змушені швидко приймати рішення, не знаємо, в якому напрямку розвиватимуться події, чи коли ми втягнуті в обставини, на які не можемо вплинути...

Якщо ми так розуміємо пригоди, то маємо на увазі ризик як для нашого життя, так і для життя інших. Говорячи сучасною мовою, в такій пригоді «викидається адреналін»: миттєво підвищується рівень збудження й уваги, завдяки чому ми отримуємо задоволення, але відносно й нестійке, оскільки подібна екзальтація потребує дедалі частішого повторення, спричиняючи звикання, але ніяк не заповнюючи відсутність чи нестачу сенсу життя.

І все ж таки життя – це велика пригода, моральна й тим паче духовна.

Із моменту народження ми стаємо на шлях, що веде до певної мети.

Ця мета – найважливіше на шляху. Вона задає напрямок і надає сенсу. Без мети ми будемо постійно плисти за течією і постійно губитись, а тому сумніватись у всьому, перескакувати з одного на інше й весь час пробувати щось нове, не розуміючи, заради чого.

Саме мета рухає пригодою з розважливостю, тому що ми знаємо, до чого йдемо, навіть якщо доводиться міняти інструменти й способи діяльності.

Чому життя – моральна пригода? Тому що, яку б мету ми не вибрали, вона має бути пов'язана з добром і справедливістю. Ми вирушаємо в майбутнє, де можуть реалізуватися наші мрії, але ми ніколи не повинні нехтувати своєю моральною свідомістю.

І життя – пригода духовна, тому що завдяки філософії ми розкриваємо свою людську сутність, а філософія якраз і прагне моральної гідності і сприйняття священного.

Пригода в поверховому аспекті відбувається, коли ми не знаємо мети, не знаємо, який час чи які засоби маємо в своєму розпорядженні для досягнення задуманого... якщо ми взагалі щось задумали... Часто ми проходимо життєвий шлях наосліп. А буває, навіть не усвідомлюємо, що є шлях, ні коли починаємо йти, ні коли вже прийшли; тоді ми лише пливемо за течією життя, звинувачуючи його в усьому поганому й майже ніколи не дякуючи за добре.

Позитивна пригода дозволяє нам щодня отримувати новий досвід, щоб краще пізнавати себе, щоб самим керувати своїм життям, володіти собою у складних ситуаціях, вирішувати проблеми і прокладати собі шлях в уявному лабіринті, який необхідно пройти.

Іноді цей шлях називають покликанням, іноді необхідністю, іноді випадковістю, якщо справді існують випадковості, а не причинно-наслідкові зв'язки. Як би там не було, завжди є знаки, що вказують напрямком, навіть якщо ми не знаємо про них.

У такій справжній пригоді не викидається адреналін, зате народжується ентузіазм. Немає нічого ефективнішого, ніж відчувати, що ми першовідкривачі й підкорювачі того, що нале-

жить нам по праву. Можливо, в багатьох пригодах ми не пізнаємо себе й не дізнаємося про свій потенціал, але ми хоча б дамо собі шанс відкрити і, що важливіше, завоювати цей потенціал, щодня користуючись своїми прихованими силами.

Справжня пригода – постійна робота, безперервне зростання, щоденна радість і відкриття незвіданих скарбів. Вона не позбавить нас труднощів або викликів, із якими так чи інакше стикається кожна людина, але надасть сил і творчої енергії, щоби сміливо і впевнено справлятися з ними. І в найсуворіших випробуваннях є вирішення; головне – знайти його, це і є частина чудової пригоди, яка зветься життям.

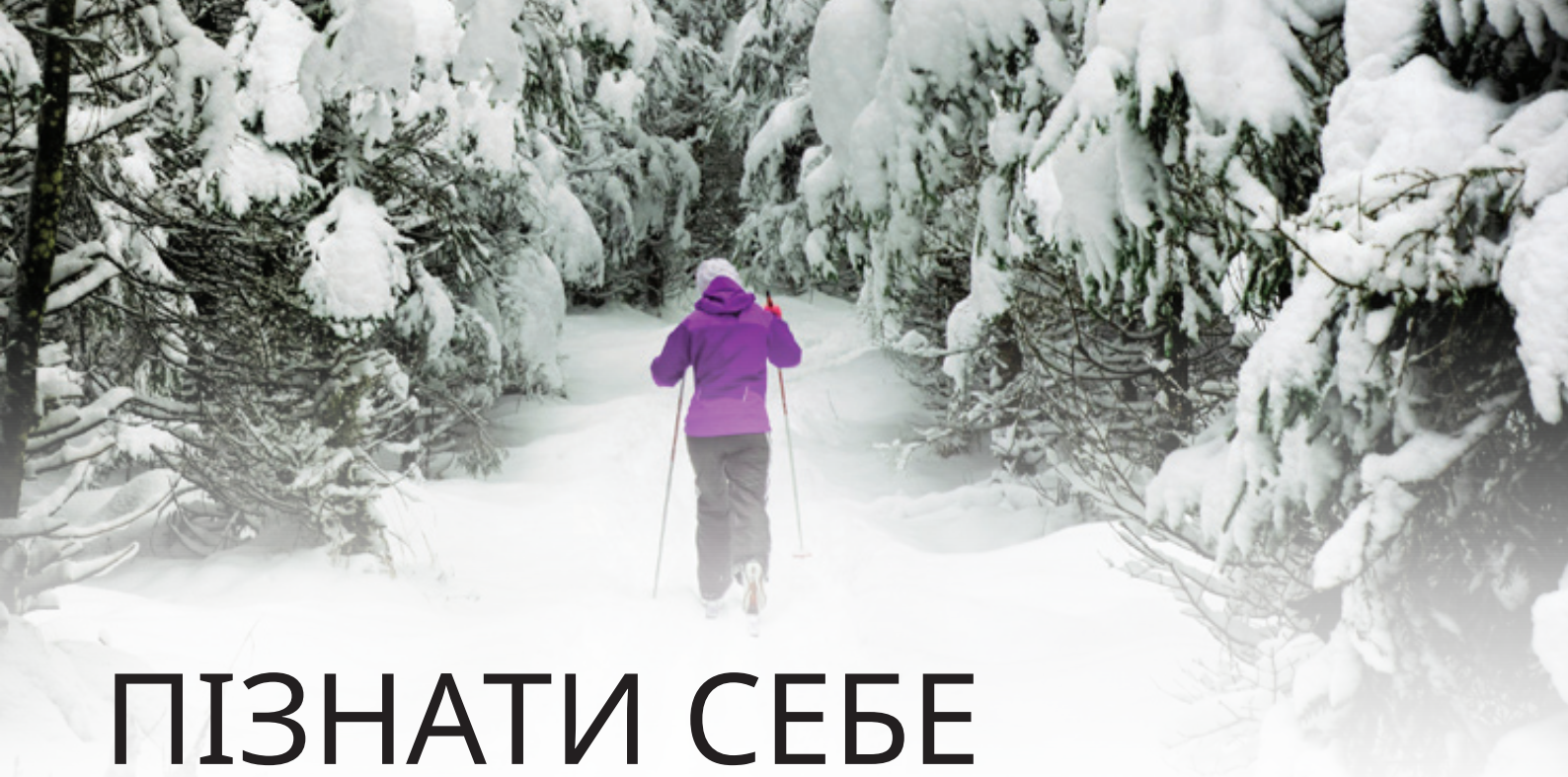
Хіба ентузіазм позбавлений розважливості? Ні. Розважливості немає тоді, коли ентузіазм виявляється лише спалахом захоплення, коли не оцінюються наслідки, не зважаються можливості. Але справжній ентузіазм – це внутрішній вогонь, який освітлює й розвиває наше сприйняття, наші знання й інтуїцію.

Звичайно, пригоди, як і все, що ми робимо, пов'язані з ризиком. Ризик – рух до мети, яка, хоч і була би зрозумілою, може повести нас несподіваними шляхами. Ризики бувають розумні й безглузді. Одні ризики ми приймаємо і враховуємо з самого початку, а інші провокуємо через нерозважливість. Про останні ми говорити не будемо, тому що нерозважливість – це не пригода, а нестача розважливості.

Здоровий ризик – це частина того, чого ми не знаємо, але відкриваємо, коли мислимо ясно і прораховуємо різні можливості. Незнання – це не завжди невігластво, іноді це жадання мудрості, яке відкривається назустріч безмежним таємницям. Пізнання – це ризик, дивовижний ризик дослідження, порівняння, вироблення важених критеріїв.

Тепер, коли ми бачимо стільки свавілля й безчинства, наберімося розважливості, щоб усунути всі лиха і прокласти шлях для осяйної мудрості. Існує атмосфера нашого внутрішнього світу, і вона залежить від нас: її бурі й тихі запливи – результат прояву волі кожного з нас та сума волі тих, хто прагне кращого світу.

Переклад: Ірина Обревко ■

ПІЗНАТИ СЕБЕ САМОГО¹

■ Делія Стейнберг Гусман

ЛЕГКЕ І ВАЖКЕ

Ми ведемо мову про важку працю, про складні матерії, скрутні психологічні ситуації, про обтяжливі обов'язки чи складні обставини, про трудних людей, про важкі часи...

Перелік був би нескінченний, а ми не налаштовані ані поповнювати його, ані пропонувати, за браком місця, вирішення для кожного окремого випадку.

Натомість ми хочемо привернути увагу до внутрішнього наставлення того, хто має зіткнутися з чимось важким.

Майже загально визнано, що існує легке: переважно те, що роблять інші, або те, що може задовільно виконати кожен. Не знаю, чому чи не кожен вважає, що «інші» – «не журавлі» з Платонового міфу – мають до діла саме з легкими ре-

ліями, а життя створює труднощі виключно для нього, а не для тих інших. Можливо, причина полягає в тому, що більшість людей не вміє поставити себе на місце іншого.

Втім, кожен знає, що, за певних обставин, можна легко все змінити; кожен знає, що здатен робити добре чи й дуже добре певні речі. Але безліч інших речей вважається нерозв'язними, а цілі – недосяжними.

Поміркуймо разом! Легкого в собі не існує. Якщо ми питаємося одне в одного, що таке легке, відповіді будуть різні.

Децо ми вміємо й можемо робити, а щось не вміємо й не можемо. Легке – це вже вивчене, вже опановане, те, що робиться завиграшки. Коли, де і як ми того навчилися?

Ясна річ, вивчене і засвоєне є сприятливою умовою, аби проявити себе в житті.

¹ Фрагмент книги «Філософія для життя. Пізнати себе краще», 2014.

Так само не існує важкого в собі. Все залежить від особи та набутого нею вміння.

Незнане, те, що постає як щось нове, має машкару важкого. Ймовірно, що через нездатність залагодити ситуацію упродовж довшого часу ми називаємо «важким» щось не стільки незнане й нове, а радше повторюване і таке, що викликає страх... Страх і побоювання чогось нового аж ніяк не підпомагає переборювати труднощі. Адже для того, щоб запобігти труднощам, не можна допускати будь-якого вияву остраху.

Певна річ, у житті є багато важкоздійснюваного. Всі ми прийшли у цей світ учитися, набувати нових знань... Якби все було завжди легко, то це можна було б пояснити так: або ми зав'язали у вже знаному, або вперто не хочемо бачити нові щаблі...

Щось важкоздійснюване – це те, що ми маємо на часі набути, те, що, – хоч і виглядає суворю випробою, – є, проте, необхідним, аби досвідчення устійнилися у свідомості...

ОСОБИСТІСНІ ПРОБЛЕМИ

Про які особистісні проблеми йдеться?

Певне, про ті проблеми, котрі заторкують особистість як сукупність фізичних і вітальних, емоційних і ментальних виявів.

Ми не схильні недооцінювати біль, що його спричинює якась хвороба, чи більш-менш постійний фізичний розлад, проте головну роль відіграють емоційні чинники, адже саме вони увиразнюють думки і навіть фізичний стан. Відомо, що незрідка якась велика неприємність умить позначається у тій чи тій формі на тілі, водночас блокуючи розум для будь-яких логічних і тверезих міркувань.

Чому ми маємо ці особистісні, власне емоційні проблеми? Через брак знання власних емоційних механізмів, а відтак, через нездатність залагоджувати посталі конфліктні ситуації.

Перед усіма людьми, що живуть у цьому світі, постають, з тої чи тої причини, труднощі. Античні філософи цілком логічно вважали, що життя покликане вчити нас жити. І це не просто гра слів. Ми можемо вчитися на досвіді й порадах інших людей, і тому бути готовими до

нових ситуацій у житті, але це не до порівняння з власними життєвими досвідченнями. Життя вчить нас день-у-день, тож варто вважати його навчителем, а не ворогом. Як навчитель, воно допомагає нам задіяти наші найкращі потенціали; якщо вбачати в ньому ворога, на нас чекатиме безліч проблем, надто проблем особистісних.

Як вчить життя? У відмінний від інших систем спосіб. Вчить безпосередньо, діючи на найчутливіші місця, щоб змусити нас задуматися. Все емоційне уразливе. Хоча подеколи емоції можуть спричиняти радість і щастя, значно частішими і болючішими є моменти прикrostі, страху, зневіри, нерішучості, неспроможності...

Можна було б скласти довжелезний перелік проблем, але вистане і тих небагатьох, з якими чи не всі ми знайомі. Це природні проблеми виживання, боротьба за більш-менш достойне існування згідно з нашим покликанням і налаштуванням, з нашою освітою чи підготовкою. Перед нами постають проблеми освіти і підготовки, позаяк не завжди є можливість їх здобути, або ж ми мріємо вивчитися, аби досягти матеріальних успіхів, а з часом виявляється, що не все так просто, як гадалося. Існують родинні проблеми, коли не завжди є достатнє порозуміння поміж членами однієї родини. Це також екзистенційні проблеми, коли переймаються своїм призначенням, внутрішньою сутністю, універсумом, в якому ми перебуваємо, та безліччю інших питань щодо нашого особистого та колективного становища у світі. І, над усе, це проблеми чуттєві, коли немає добрих взаємин з іншими людьми, бракує любові та дружби.

Звісно, ми могли б навести й інші приклади, але, в кожному разі, зіткнувшись з проблемами, можна дійти паралітичного стану.

Загалом, коли виникає якась проблема, треба шукати простих і швидких вирішень, які не суперечать власній природі. Слід звернутися до знайомих, попросити у когось допомоги... Проблема буде заблокована для того, хто шукає розв'язання поза собою і, особливо, для того, хто виходить з принципу несправедливості життя, яке завдає стільки жалів. Негативна емоція бере гору, думки плутаються, усе ество поймає стривоженість, а проблема набуває розмірів височенної гори. Лишається самий біль, зневіра,

дратівливість, агресія проти інших через їхню гадану вину... Врешті-решт, людина опиняється у глибокому колодязі, який дедалі глибшає і з якого щораз важче видістатися.

Знизу, з того психологічного провалля, не видно світла. Гризота безнастанно крає серце, її годі позбутися.

Відтак мають прийти вирішення – звісно, згори. Треба піднятися над проблемою і над гризотою, щоб знайти відповідь.

Оскільки ми знаємо, що причина утруднення міститься в емоційному плані, треба працювати з ментальною енергією, щоб дати раду негативній емоційній атмосфері. Ясна річ, це непросто, але необхідно. Треба докласти зусиль, щоб підійнятися на щабель вище, пройти понад хмарами і сягти ясності властивого розуміння. Не всі ми є мудрі, то правда, але всі ми маємо більш-менш вагомі досвідчення, щоб шукати реального виходу з труднощі. Треба спромогтися дістатися до криївки в нашій свідомості, де криються потрібні нам вирішення. Декотрі виявляються неприйнятними, інші досить дієвими, не забракне і справді правильних. З кожною новою спробою, з бажанням і без надміру емоцій набуваються нові досвідчення, які стануть у пригоді в подальшому.

Ти не просто жмутик емоцій чи пристрастей; ти маєш і розум, аби спостерігати за самим собою «іззовні» й торувати свій власний шлях.

ТРУДНОЦІ І ВОЛЯ

Які характеристики означають людське життя в його становленні? Труднощі і воля.

Труднощі як випроби на шляху, як нові кроки, що ми їх робимо кожного разу, коли життя дає нам новий урок. Не долаючи перепон, ми не зрушимо з місця, ми не будемо еволюціонувати...

Воля як усвідомлення, що веде нас до досягнення нашої мети, якщо ми маємо ясні ідеї. Якщо цілі наші шляхетні, якщо ми спроможні бути послідовними у своїх діях...

Воля – це мета, якої досягають, долаючи труднощі з мужністю і розважливістю.

ЗНАЙТИ ВЛАСНУ МОДЕЛЬ ПОСТУПУВАННЯ

Живі істоти підлягають природному закономірному розвитку, що являє себе як зростання, розпросторення, розкриття, піднесення тощо. Ми, люди, не є винятком. Навпаки, ми спроможні сприймати його розумом, а коли недостатньо його усвідомлюємо, то діємо імпульсивно, намагаючись рухатися до нашої звичної царини діяльності.

Якби ми могли знову набрати нашу істинну швидкість, відзискати наш ритм, то віднайшли б нашу модель розвитку. Нам захотілося б більше того, що нас вивищує і робить кращими. Наші зусилля були б скеровані на поліпшення того, що визначає нашу людську сутність.

Йдеться про те, щоб віднайти міру того, що нам властиве і що нас ушляхетнює. Йдеться про те, щоб більше бути, перш ніж хотіти мати більше.

ЗНАТИ, ХТО МИ Є

Еволюція можлива лише за умови усвідомлення самого себе... Пізнати себе означає насправду знати, хто ми є і що ми маємо, аби звоювати самих себе. Які ми маємо чесноти?.. Які вади маємо?.. Як компенсувати наші вади нашими чеснотами? Як позбутися монотонності занять? Як зрозуміти ближнього, уникаючи добротливої, відстороненої постави, коли все нібито добре і не вартує дискусій? Як зрозуміти і простити, лишаючись сильним і великодушним? Як вдосконалювати самого себе, замість того, щоб вимагати цього від інших?

ПОРІВНЮВАТИ СЕБЕ... З КИМ?

Усі ми вдаємося до порівнянь як до елементу опори. Усі ми маємо аналізувати відмінності чи подібності, які існують між людьми, речами або фактами, щоб мати певний критерій того, хто ми є, або того, що ми робимо.

Втім, слід бути обачним у порівняннях, позаяк, не мавши належного орієнтиру, ми наражаємося на ризик втратити вісь опори.

Порівнювати самого себе з іншими означає робити корегувальне зрівноваження. Порівняння, якщо до них вдаються, завжди мають бути рушіями, котрі спонукують до руху вперед, до вищого, і в жодному разі не мають бути приводом для зневіри чи гордині...

ДОРОСТАТИ ВНУТРІШНЬО: ДОРОСТАТИ ПОЧУВАННЯМИ

Як ведеться, ми рік-у-рік святкуємо річницю свого народження. У дитинстві день народження є рушієм дорослішання і виборювання свого місця серед «старших». У юності – це надія на майбутнє. У зрілості – це день роздумів; а в поважному віці – проблиск споминів і ремінісценцій, прощання і переходу, наближення до потойбіччя...

Але життя – це щось значно більше. Це усвідомлення свого пробування у світі, своїх спроможностей та користі від нашої діяльності. Дитина, підліток заледве усвідомлюють себе, і не завжди потрапляють відповісти на вимоги свого внутрішнього Я. Юнак починає жити, відчувши, що народився вдруге, і що щось прокинулося в ньому з такою силою, що він здатен подолати перешкоди і продістатися крізь час. Він стає паном такої енергії, яка вимірюватиметься вже не роками і зморшками, а волею і вчинками, мудрістю і досвідченням.

Саме можливість нових знань, дієвих досвідчень, праці не тільки заради і задля самого себе, а заради і задля інших є ознакою такого внутрішнього життя.

ПОЗБУТИСЯ СТРАХУ СМЕРТІ

Ми знаємо, що колись має прийти смерть; і не тільки це знаємо, а й констатуємо щоденно фізичне зникання сотень, тисяч людей – ближчих та незнайомих і далеких, про що ми довідуємося з газет або з телебачення.

Велика випроба постає, коли смерть стосується безпосередньо тих, кого ми вважаємо частиною свого життя, або ж нас самих. Відтак, уся схема гарно вибудованих ідей та аргументів

може розпастися через безпорадність, відчай, замішання, безсилість перед могуттям Природи, супроти котрої ми не годні нічого вдіяти – ні ми, ні медики, що лікують хворих чи поранених.

Настає час поглянути на себе іншими очима, збагнути, що ми думаємо насправді, що відчуваємо. Настає час переглянути наші настановлення, наші реагування. Настає час спокійного діалогу сам-на-сам з нашим внутрішнім Я, аби разом з ним розкинути розумом.

Чому ми називаємо життям тільки те, що являє себе у матеріальних тілах? А як бути з нашими почуваннями, нашими ідеалами, нашими мріями, нашою інтуїцією? Хіба це не життя?

Через страх здоровий глузд затьмарюється, і ми, зрештою, можемо засумніватися: а хто мене запевнить, що мрії, ідеї, почуття не зникають так само, як фізичне тіло? А втім, чи ж зникає усе це, коли наше тіло спить уночі? Аж ніяк. Уві сні ми такі самі, ба й живіші, ми розмовляємо з різними людьми, переміщуємось у просторі, тішимося і страждаємо, як завжди, чогось жадаємо, як завжди, відчуваємось, як завжди. То чого лякатися смерті, яка є тільки сном – хай і глибшим та довшим.

Ми побоюємося, що втратимо контакт з усім тим, що нам любе, – людьми, прагненнями, ідеалами, задумами. Чому? Може, з ідеями та людьми ми пов'язані виключно матерією? Хіба не бувало такого, що ми відчували поряд себе кохану людину попри її відлеглисть? Хіба ми ніколи не вибудовували подумки неприступні фортеці, не мавши під рукою фізичних матеріалів? Відтак, чом би нам і далі не підтримувати сталі зв'язки з тими, хто йде від нас, і з тими, хто лишається? Чому тривалий сон має позбавляти нас того, що стало невід'ємною частиною нашого життя, поширюючись не тільки на тіло, а й на все наше «Я»?

Страх породжує сумнів у тому, що мертвим вдасться знайти дорогу там, по той бік, надто якщо це наші милі серцю мертві або нам самим випадає рушати в ту подорож. Але чому? Хіба хто інший не допоміг нам побачити цей світ? Тож якщо хтось подбав про нас, коли ми прийшли на цей план життя, то чому нам має бракувати такої, чи й більшої, підтримки, коли ми перейдемо у той інший аспект життя, називаний смертю? Якщо ми маємо більш-менш доброзвичайні роди-

ни по цей бік, то чом би нам не мати рідних і друзів – ба й таких, що ми їх вже знали, – по «той бік»?

ПОБОРЮВАТИ СТРАЖДАННЯ

Щоб зрозуміти цей стан душі, що зазвичай є не-позбутнім супровідником і затьмарює чималу частину нашого життя, візьмемо за відправну точку засади буддизму, тлумачачи їх з погляду сьогодення (що не надто різниться від поглядів людей дотеперішніх часів).

Ці настанови постулюють, що шлях до звільнення людини передбачає розуміння чотирьох істин: існування страждання, причина страждання, припинення страждання та шлях, який веде до припинення страждання.

Існування страждання та причини страждання

Відколи ми приходимо у цей світ, страждання постає у багатьох формах.

Страждання – це завжди якась втрата.

Для тіла це може бути втрата здоров'я; фізична незрівноваженість являє себе у різних видах страждання, які заповонюють усю увагу та свідомість.

Для психіки страждання є втратою якогось почуття (у тому числі й пов'язаного з іншими людьми); власне, коли нас перестають любити, ми теж перестаємо любити.

Буває втрата впевненості в чомусь чи в комусь.

Або втрата сподівань, які не справджуються.

Або втрата певності в собі самому, що знаходить свій вираз у нерішучості в скрутних, ба й простих, обставинах.

Або страждання, що його спричинює втрата чогось ціннісного чи дорогих нам людей.

І, назагал, усі ті емоції, що виникають унаслідок втрати того, чим нібито володів, або втрати того, чим сподівався заволодіти.

Для розуму страждання є наслідком нерозуміння. Коли розум закривається, блокується і не схоплює сутності обставин, він страждає.

Коли розум неспроможний збагнути сенс життя, він страждає.

Страждання також спричинює усвідомлення своїх хибних поглядів та дій, що ґрунтувалися на помилкових критеріях.

Або ж коли ми розуміємо, що витворили хибний образ самих себе, а насправді були геть не такими, якими себе уявляли.

Припинення страждання

Можливо, страждання ніколи не буде кінця-краю на шляху поступальної еволюції. Ми можемо хіба що спробувати звести до мінімуму причини, які завдають нам страждань.

Задля цього маємо сприймати все неупереджено та об'єктивно. Бачити самих себе збоку, аби оцінити реалії, які, в протилежному разі, так нас поглинають, що осліплюють нас, і ми негодні дати їм назву і дефініцію.

Відтак треба віднайти причини, які спричинили наше страждання. Все можна якось залагодити. Але якщо немає волі до пошуку, а ще менше – до її застосування, страждання триватиме й далі. І не тільки триватиме, а й змусить нас складати провину на зовнішні чинники, на те, чому ми не наважуємося кинути виклик.

Страждання саме не минає, його треба усунути.

Страждання не забувається: воно стає об'єктивним досвідченням, що нас збагачує.

Усвідомивши своє страждання і поклавши собі позбутися його, ми забезпечуємо себе від повторення тих обставин, які його породили.

Шляхи припинення страждання

Правильні думки: щоденна праця задля звільнення від невідання і поступового досягнення мудрості, як те радив мудрий Платон.

Наші думки ставатимуть тим правильніші, чим більше ми відступатимемося від суб'єктивності, від замилювання нашими переконаннями, що їх ми вважаємо кращими за інші, від прагнення завжди мати рацію.

Правильні наміри: кількома словами – на зміну егоїзму поставити великодушність.

Правильні дії: стануть логічним вислідом правильних настанов чи концептів та шляхетних намірів. До цього слід додати волю до дії.

Правильні слова: змушують нас спершу думати, а вже потому щось казати. Негоже піддаватися емоціям, треба передбачати ефект, який можуть спричинити наші слова. Слід з'ясувати собі, чи ми хочемо спілкуватися з людьми, чи

просто сперечатися і заповнювати тишу пусто-порожніми балачками.

Правильні засоби до існування: передбачають певну моральність. Усі ми мусимо працювати, щоб жити... Але буває негідна праця; мова не про чорну роботу, а про таку, що принижує гідність людини, прирікаючи її на деградацію.

Правильне зусилля: полягає в тому, щоб вживати своєї енергії, не марнуючи її, але й без надмірної ощадливості. Хто докладає зусиль до того, щоб дати і зробити якнайбільше, розширює межі своєї спроможності. Що більше зусиль, то більше можливостей.

Правильна увага: увага є найвищою здатністю свідомості і, правильно спрямована, ще й найсильнішою.

Правильне зосередження: полягає в тому, щоб більшу частину дня не пускати в центр нашої свідомості, поступово позбуваючись її емоційних і ментальних коливань.

Що робити для подолання страждання?

Хай які добрі ці поради, ми знаємо, що ними годі скористатися одразу, та й негайних результатів очікувати не варто.

Не зневірюватися через це. Не чекати, доки страждання цілком зникне, аби продовжити наші дії чи вдатися до інших – нових і кращих. Треба вміти йти рука в руку із стражданням.

Бути терплячим. Якщо страждання устійнювалось і давалося взнаки упродовж тривалого часу, потрібен і час – не такий тривалий, – щоб звільнитися від нього. Необхідно плекати активну терплячість.

Не піддаватися емоціям та думкам про свою меншовартість. Треба не просто уникати заниженої самооцінки, а намагатися видістатися з темного колодязя страждання; таким чином зросте самоповага.

Не гніватися. Не звинувачувати інших і не перекладати на них негативний вияв страждання.

І, передусім, не легковажити багато чинників, що тішать нас, приносять нам радість та ентузіазм, усе те добре, чим обдарувало нас життя, і не бути невдячним Доли...

НАПОВНИТИ ЗМІСТОМ ЖИТТЯ¹

■ *Делія Стейнберг Гусман*

Ми запитуємо, що таке життя. Що для філософа означає жити? Обтяжливий для людини спосіб життя останніх сторіч обернувся занедбанням деяких простих, але важливих цінностей. Їхнє місце посіли інші, позбавлені будь-якого сенсу. Тим-то так важко визначити, що таке Життя.

Звісно, це значно більше, ніж мати тіло і намагатися задовольнити всі його примхи, не будучи над ним правдивим паном і перетворюючись, здебільшого, на його раба.

Це і не досягнення високого становища в спільноті, бо престиж і похвала – ілюзорні тіні, що їх відкидають люди, які самі перебувають в ілюзії; те, що існує сьогодні, завтра зникає без видимої причини; ті, що сьогодні щось звеличують, завтра гудять з тим самим запалом...

Життя – це не якась там влада чи багатство, бо з ними відбувається те саме, що й з хвалою та осудом: вони мінливі як гра світла, коли майже неможливо вирізнити щось цінне і стале.

---

1   Фрагмент книги «Герой повсякденності», 2004.

Те саме можна сказати про того, хто покладає свої надії на людські почування, надто коли не вміє зберегти їх і збагачувати з часом. Створити родину, дати продовження якомусь прізвищу чи якійсь традиції – все це вартісне, але... Чи справді це і є наповнене змістом Життя? Хіба не виникає час від часу глибокий і неусвідомлений потяг «ще до чогось», щоб надати всьому цьому нового сенсу, наразі важливішого і змістовнішого?

Дехто занурюється в студії, шукаючи в книжках сенс життя; знання – це теж спосіб досягти певного становища... А хтось, навпаки, не знає, як заповнити довгі години нудьги, і шукає розваг, які є втечею.

Всього цього замало, аби уникнути порожнечі внутрішнього Я, яке німує перед нами.

Для філософа Життя – це щось набагато більше, ніж усе викладене вище. Життя – це немов Школа, найскладніша і найтрудніша. Тіло, почуття і думки є інструментами, які допомагають нам долати випробування у цьому незвичайному процесі навчання. Час – великий Вчитель, а внутрішнє Я – учень, який набуває досвідчень упродовж цілого життя.

З цього погляду, зовнішні обставини мають відносну цінність, вони цінні оскільки дають можливість для нашого розвитку, але вони не є ані суттєвими, ані визначальними, і не творять Людину. До того ж, коли сприймати обставини таким чином, залежність від них зменшується, і ними можна керувати й змінювати їх на свою користь. Тільки тоді людина починає перетворюватися на пана власної долі.

Життя – це акт відповідальності перед самим собою і перед іншими. Філософ не може жити абияк, його дії повинні мати якийсь сенс і логіку, що виходять за межі звичайного фізичного виживання. У Школі Життя все має своє «чому», а отже і своє «як», і своє «навіщо».

Життя – це акт щедрості і щодо самого себе, і щодо інших. Це здатність навчаючись допомагати один одному, ділитися досягненнями і досвідом, знаннями, життя як постійна віддача світові, в якому ми пробуємо, і цілому Людству, частиною котрого ми є.

Жити – це бути живим. Це не якийсь там секрет, не гра слів. Це означає відчувати свою належність до життєвого Всесвіту, до його енергії, використовуючи її і вібруючи разом з нею. Таким чином ФІЛОСОФ може зробити з Життя вічний акт, що має на меті довершеність, яка теж є вічністю.

Переклад: В'ячеслав Сахно ■

МОВА СИМВОЛІВ¹

■ *Делія Стейнберг Гусман*

За багато сторіч до того, як засоби масової інформації почали повсюдно застосовувати можливості психоаналізу, мудреці добре знали, що люди являють себе за допомогою символів і що в їхній поведінці, власне, криються ключі до глибших, аніж видається на перший погляд, таємниць...

І якщо навіть тут немає нічого нового, все-таки виникає нова потреба звернутися до значень цих символів, оскільки вони заторкують, більшою чи меншою мірою, усіх нас.

Сьогодні, як ніколи, труднощі життя накидають нам мову символів; страх самотності і нерозуміння змушують приховувати чи не всі наші почуття та думки або, принаймні, відповідним чином їх маскувати.

Тож ми цілком можемо розшифрувати цю форму вираження, яка поступово стає новою мовою.

Свобода – це дар людини, яка знає себе і владає собою, людини, яка не цурається ані дії, ані віддачі.

Що більше вона зазнає, то більше зростає, а зростаючи, стає більш вільною.

Сьогодні, як це вже було в Історії, люди намагаються жити щохвилино в теперішньому, відкидаючи якусь особливу цінність минулого, і не хочуть знати майбутнього. Заперечення минулого як символ може означати різне: від невігластва до неусвідомленого

1   Фрагмент книги «Герой повсякденності», 2004.

бажання оновлення; від страху порівняння минулого й теперішнього до іншого страху неспроможності дати собі раду в теперішньому. Тож закреслити минуле є найліпшим способом надати ваги тій малізні, що діється в теперішньому.

Але набагато небезпечніше нехтувати майбутнє.

Тут варто зрозуміти суть символів, що криються за цією негативною постановою. Людині мислячій і розумній важко не зважати на час та його протяглість, важко і майже неможливо розмежувати теперішнє, минуле й майбутнє. А ще важче не дбати про майбутнє, адже в ньому можуть здійснитися наші мрії і сподівання, які надихають нас сьогодні.

Цілком можливо, що, у термінах символіки, те, що ми найбільше заперечуємо, є тим, що нас найбільше непокоїть, а найбільш зневажане найбільш володіє нашим розумом та емоціями.

Отже, жити виключно цією хвилиною є способом позбутися страху зустрічі не з бажаним, а, радше, лячним майбутнім, оскільки ми підсвідомо прочуваємо, що не можемо плекати надії на майбутнє, в якому не було б плодів, того, що ми сіємо день за днем нині.

Теперішній розлад може принести неприємні плоди, якщо заплющити на це очі і гадати, що, коли ми відвернемося від них, вони перестануть існувати.

Але майбутнє таке ж невмоліме, як і минуле, що вже збігло і не може зникнути, хоч би якими барвами ми його замальовували.

Перед нами, як перед філософами, шанувальниками істини, стоїть важке, але шляхетне завдання відкрити очі, стати проти дійсності і кинутися в неї, будуючи в теперішньому. Ми повсякчас коригуємо напрямок руху і цілі; вибудовуємо нові обставини для прийдешнього.

У цьому випадку знову-таки стає в пригоді мова символів, оскільки здоровий оптимізм, спрямований на завтра, зумовлює потужну спонуку, яка дозволяє упоратися з найскладнішими задумами.

Заперечення є символом страху. Зосередження і урухомлення наших кращих сил є символом свідомості.

ФІЛОСОФІЯ ДЛЯ ЖИТТЯ

Курс лекцій та практичних занять

18 лекцій
заняття щотижня

практичні заняття
двічі на місяць

курс вивчається
у 54 країнах

Програма

- Філософія як спосіб життя ▪ Індія ▪ Тибет ▪ Єгипет ▪ Рим і стоїки ▪ Конфуцій
- Платон ▪ Плотін ▪ Аристотель ▪ Свобода вибору і доля ▪ Філософія історії

Що дає курс практичної філософії

- пізнавати себе і вчитися володіти собою
- краще розуміти інших
- приймати події, виклики часу і не боятися змін
- розвивати критичне мислення, міркувати та розширювати світогляд
- розвивати символічне мислення та творчу уяву

Більше, ніж навчання

Разом ми робимо культурні і волонтерські проекти. У школі філософії «Новий Акрополь» ви знайдете однодумців, щоб допомагати природі та людям.

Запрошуємо у філософську подорож! Реєструйтесь і запрошуйте друзів:

 newacropolis.org.ua

 [philosophy_course](https://www.instagram.com/philosophy_course)

НА

НОВИЙ АКРОПОЛЬ
ВИДАВНИЦТВО

Для придбання і розповсюдження звертатися:
nabooks.com.ua, facebook.com/NewAcropolisPublishing

+38 (067) 440-94-24